

Propunere de reorganizare a cercetării românești: aplicarea principiului lui Haldane în cercetarea românească

Premiza: România are un foarte bun potențial științific pe care, deși contribuie net la fondurile de cercetare europene [1,2,3], nu reușește să-l valorifice.

Starea de fapt: Subfinanțarea cronică este doar o parte a problemei. Mai serioasă pare să fie incapacitatea guvernelor succesive de a gestiona și de a distribui eficient și competitiv fondurile pentru cercetare. Articolul din Legea Educației Naționale care prevede că „*pentru activitatea de cercetare științifică se alocă anual, de la bugetul de stat, minimum 1% din PIB al anului respectiv*” [L1/2011 art. 8] nu a fost niciodată aplicat. În ultimii ani, finanțarea cercetării a ajuns la un minim istoric: (~ 0,15% din PIB alocat Ministerului de resort în 2020) [4]. În plus, aceste fonduri sunt împărțite netransparent și ineficient, într-un mod în care lanțul de comandă și răspundere este neclar. Diferitele reforme ale sistemului nu au reușit să rezolve până acum aceste probleme. Așa că înaintăm următoarea

Propunere: Aplicarea în cercetarea românească a unui model care și-a dovedit deja eficiența, unul care dă cercetătorilor autonomie în decizia de alocare a fondurilor publice destinate cercetării. Principiul care guvernează acest model a fost numit *principiul lui Haldane* [6]. Acesta stipulează că „*deciziile cu privire la cheltuirea fondurilor de cercetare ar trebui luate de cercetători și nu de politicieni*”. Gestiunea fondurilor destinate cercetării trebuie să se bazeze exclusiv pe spiritul critic și experiența oamenilor de știință, manifestate într-un cadru instituțional stabil, ferit de ingerințe politice, similar puterii judecătorești. Acest principiu guvernează activitatea celor mai importante agenții de finanțare a cercetării fundamentale europene și americane, care primesc majoritar sau exclusiv finanțare publică, inclusiv agenții transnaționale de tipul ERC. Un exemplu concludent este Legea de înființare și organizare (1950) a National Science Foundation (NSF) din SUA [7].

Propunem, deci, crearea unei entități juridice noi, „Consiliul pentru Cercetare”, unitate independentă de factorul politic și care va gestiona și distribui bugetul alocat acesteia de către statul român exclusiv pe bază de competiție. Propunem ca această entitate să aibă o parte consultativă și decizională și o unitate executivă subordonată de tip ERCEA [8], rezultată din reorganizarea UEFISCDI. Consiliul pentru Cercetare ar prelua organizarea finanțării cercetării românești pe care ar reconstrui-o pe principii de competitivitate și eficiență, predictibilitate și reziliență.

Avantajele constituirii unui Consiliu pentru cercetare sunt următoarele:

1. Independența de factorul politic duce la creșterea predictibilității și eficienței distribuției fondurilor, asigurând gestionarea fondurilor publice de cercetare după criterii riguroase, exclusiv științifice, stabilite de consensul comunității internaționale a cercetătorilor și permite dezvoltarea de mecanisme de feed-back instituțional viabile.
2. Simplificarea procedurilor de distribuire a fondurilor pentru cercetare în cadrul acestei entități unice, evitându-se complicațiile din prezent, când există mai mulți ordonatori primari de credite în domeniu, competițiile fiind lansate neritmic, pe baza unor reguli neuniforme, în continuă schimbare.
3. Clarificarea lanțului de comandă și a responsabilităților în luarea deciziilor, evitându-se situația prezentă când, spre exemplu, pachetul de informații al unei competiții naționale este elaborat de un consiliu consultativ din subordinea unui minister, organizarea competiției este subcontractată unei entități din alt minister, aceasta din urmă folosind evaluatori aleși de respectivul consiliu și validați de minister. Noua entitate juridică ar urma să încorporeze întregul lanț.

4. Creșterea clarității și transparenței deciziilor cu privire la finanțarea cercetării prin existența unei singure platforme de accesare a fondurilor, de evaluare și monitorizare a granturilor, alături de raportarea centralizată a rezultatelor acestora.
5. Ar fi reduse sau complet eliminate numeroasele consilii și comitete consultative (CNECSDTI, CNCS, CNPST, CCCDI, CEMU, CRIC....), multe dintre ele neavând nici în prezent pagini web funcționale/actualizate, având o activitate obscură, sau care nu au existat de facto niciodată (vezi CNPST).

Conștienți de amploarea și impactul implementării unui asemenea proiect, solicităm tuturor factorilor de putere executivă, legislativă, Președinției României precum și întregii comunități academice din România și din diaspora să ni se alătore în acest exercițiu de construcție instituțională. Într-o primă fază, rolul determinant îl va avea Parlamentul care ar urma să adopte legea de înființare a Consiliului pentru Cercetare, actul de înființare a NSF [7] constituind o foarte bună referință.

Inițiatori:

Dr. **Ancu** Lucian, SBB CFF FFS, Elveția

Conf. Dr. **Jalobeanu** Dana, Universitatea București, România

CS 1 Dr. **Matei** Andreea, Institutul Național pentru Fizica Laserilor Plasmei și Radiației, România

CS 2 Dr. **Miclăuș** Mihai, Institutul Național pentru Științe Biologice/UBB Cluj-Napoca, România

Prof. Dr. **Ornea** Liviu, Universitatea București, România

Conf. Dr. **Sîrbu** Ovidiu, Universitatea de Medicină și Farmacie din Timișoara, România

Dr. **Voiculescu** Octavian, University of Cambridge, Anglia

Cosemnatari:

Prof. Dr. **Albu** Mihaela, Universitatea "Politehnica" București, România

Prof. Dr. **Aligică** Dragoș P., Universitatea București/George Mason University, România

Acad. Prof. Dr. **Andruh** Marius, Universitatea București, România

Dr. **Ardelean** Ioana V., Centrul de Cercetări Biologice Jibou, România

Prof. Dr. **Banciu** Horia, Universitatea „Babeș-Bolyai”, România

Prof. Dr. **Bangu** Sorin, Bergen University, Norvegia

CS 3 Dr. **Bălăcescu** Loredana, IOCN Cluj, România

CS 1 Dr. **Bălăcescu** Ovidiu, IOCN Cluj, România

Dr. **Băltuță** Elena, Humboldt Universität zu Berlin, Germania

CS 1 Dr. **Brînzănescu** Vasile, IMAR, România

Dr. **Bucur** Octavian, QPathology, Boston, MA, SUA

Prof. Dr. **Chifiriuc** Carmen, Universitatea București, România

Lect. Dr. Cătălin **Cioabă**, Universitatea București, România

Group leader Dr. **Cojocaru** Vlad, Hubrecht Institute, Olanda

Dr. **Corlan** Alexandru, Spitalul Univ. de Urgență București, România

Prof. Dr. **Cotoi** Călin, Universitatea București, România

Prof. Dr. **Crăiuțu** Aurelian, Indiana University, SUA

Group leader Dr. **Cristea** Ion C., Ulm University, Germania

Prof. Dr. **Dăscălescu** Sorin, Universitatea București, România

Prof. Dr. **David** Daniel, Universitatea „Babeș-Bolyai”, România

Prof. Dr. **Dediu** Valentina S., Univ. Națională de Muzică/ New Europe College, România

Assoc. Prof. Dr. **Dogaru** Cristian, University of Suffolk, Anglia

CS 2 Dr. **Drugă** Bogdan, Institutul Național pentru Științe Biologice, România

Acad. Prof. Dr. **Dumitru** Mircea, Universitatea București, România
Dr. **Ersek** Vasile, Northumbria University, Anglia
Dr. **Galea** Cristina, Radboud University Nijmegen, Olanda
Prof. Dr. **Istrate** Gabriel, Universitatea de Vest Timișoara, România
Lect. Dr. **Maci** Mihai, Universitatea din Oradea, România
Dr. **Manea** Vladimir, IJCLab-IN2P3-CNRS, Orsay, Franța
Prof. Dr. **Marian** Cătălin, Universitatea de Medicină și Farmacie din Timișoara, România
Prof. Dr. **Marin** Liviu, Universitatea București, România
Prof. Dr. **Mariș** Ioana, Université Libre de Bruxelles, Belgia
Prof. Dr. **Markó** Bálint, Universitatea Babeș-Bolyai, România
Conf. Dr. **Mihali** Cirprian, Universitatea Babeș-Bolyai, România
Dir. de recherches Dr. **Moroianu** Andrei, CNRS, Franța
Prof. Dr. **Muntean** Ioan, University of Texas, SUA
Prof. Dr. **Néda** Zoltán, Universitatea Babeș-Bolyai, România
Prof. Dr. **Nedelcu** Mihaela, Université de Neuchâtel, Elveția
Prof. Dr. **Netea** Mihai, Radboud University, Olanda
Prof. Dr. **Oprea** Tudor, University of New Mexico, SUA
Prof. Dr. **Pârvulescu** Vasile, Universitatea București, România
Prof. Dr. **Petrusel** Adrian, Universitatea Babeș-Bolyai, România
Dr. **Popescu** Lucrețiu, Neusoft Medical Systems, SUA
Dr. **Presură** Cristian, Phillips, Olanda
Dr. **Rusu** Doina, University of Groningen, Olanda
CS 1 Dr. **Sicora** Cosmin, Centrul de Cercetări Biologice Jibou, România
Prof. Dr. **Ștefănescu** Gheorghe, Universitatea București, România
CS 1 Dr. **Timotin** Dan, IMAR, România
CS 1 Dr. **Vintilă** Constanța, Institutul de Istorie 'Nicolae Iorga', București, România
Prof. Dr. **Zavolan** Mihaela, Universitatea Basel, Elvetia

Acronime:

CCCDI	Colegiul consultativ pentru cercetare-dezvoltare și inovare
CDI	Cercetare-Dezvoltare-Inovare
CEMU	Consiliul de Etică și Management Universitar
CNATDCU	Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare
CNCS	Consiliul Național al Cercetării Științifice
CNECSDTI	Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării
CNPST	Consiliul Național Pentru Politica Științei și Tehnologiei
CRIC	Comitetul Român pentru Infrastructuri de Cercetare
ERC	European Research Council
ERCEA	ERC Executive Agency
NSF	National Science Foundation
PIB	Produs Intern Brut
PSF	Policy Support Facility
SNCISI	Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă
UEFISCDI	Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării

1. <https://erc.europa.eu/projects-figures/statistics>
2. <https://www.peter-fisch.eu/european-research-policy/think-pieces/2-2017-distribution-2017/>
3. <https://www.nature.com/articles/d41586-020-03598-2>
4. <https://www.research.gov.ro/ro/articol/2427/sistemul-de-cercetare-bugetul-cercetarii-executie>
5. <https://www.research.gov.ro/uploads/memorandum/memorandum-psf.pdf>
6. <https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmdius/168/16807.htm>
7. <https://www.nsf.gov/about/history/legislation.pdf>
8. <https://erc.europa.eu/about-erc/erc-executive-agency-ercea>